

6. Богатирьова О. І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2013. 368 с.

7. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 93.

*Богатирьова О. І.,
професор кафедри кримінального права і
кримінології Університету державної
фіскальної служби України доктор
юридичних наук, старший науковий
співробітник*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 389-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт (стаття 389-2 Кримінального кодексу України) передбачає один основний склад злочину. Поява його в цьому кодексі відбулася завдяки прийняттю 3 липня 2018 року Закону України № 2475-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання», який набрав чинності 28 серпня 2018 року.

Як відомо, будь-який склад злочину містить об'єктивні та суб'єктивні ознаки. До перших належать об'єкт та об'єктивна сторона, до-других — суб'єкт і суб'єктивна сторона.

Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт, як і більшість інших складів злочинів проти правосуддя, містить як основний, так і безпосередній об'єкт. Так, *основним безпосереднім об'єктом* злісного ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт виступають суспільні відносини у сфері правосуддя на стадії реалізації державою повноваження із застосування адміністративної відповідальності (зокрема, адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт) до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.

Додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину можуть бути суспільні відносини у сфері охорони прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також інтересів держави, оскільки при ухиленні особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт порушується

нормальна діяльність не лише суду, а й інших органів, що сприяють здійсненню правосуддя, таких як уповноважений орган з питань пробації, органи місцевого самоврядування, прокуратура, а також підприємства, установи, організації, де правопорушник відпрацьовує суспільно корисні роботи. Крім того, у разі злісного ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт порушуються права дитини та інших передбачених законом суб'єктів на матеріальне утримання з боку осіб, які в силу нормативних приписів зобов'язані таке утримання надавати.

Злочин, передбачений ст. 389 КК, має *формальний склад, об'єктивна сторона* якого характеризується *бездіяльністю* та полягає в злісному ухиленні особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт.

Під ухиленням від відбування суспільно корисних робіт закон зобов'язує розуміти неприбуття до місця виконання суспільно корисних робіт (підприємства, установи, організації) протягом двох днів з дати, визначеної в направленні уповноваженою посадовою особою уповноваженого органу з питань пробації без поважних причин (хвороба, відрадження, неотримання виклику тощо), невихід на суспільно корисні роботи або відмова від виконання роботи, вид якої визначений підприємством, установою, організацією, більше двох разів протягом місяця без поважних причин, а також поява на робочому місці в стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння. Поважними причинами є хвороба та інші документально підтверджені обставини, що фактично позбавляють порушника можливості прибути для відпрацювання суспільно корисних робіт.

Під злісним ухиленням особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт слід розуміти продовження ухилення від відбування суспільно корисних робіт особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі статті 183-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Незважаючи на те, що об'єктивна сторона аналізованого злочину характеризується *бездіяльністю* (щодо обов'язку відбутися адміністративне стягнення у виді суспільно корисних робіт), ухилення від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт може бути вчинене як в активній дії (наприклад, зміна місця проживання без повідомлення про це уповноважених органів з питань пробації, що виконують ці адміністративні стягнення, тощо), так і шляхом «чистої бездіяльності» (наприклад, неприбуття до місця виконання суспільно корисних робіт (підприємства, установи, організації), невихід на суспільно корисні роботи) або шляхом «змішаної бездіяльності», тобто вчинення певної активної дії, що тягне за собою стан невиконання покарання

(наприклад, поява на робочому місці в стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, що потягло за собою відсторонення особи від виконання відповідних робіт). Усі ці діяння, у тому числі й активні, є лише способом такого ухилення, яке полягає в невиконанні засудженим обов'язку відбутися покарання, призначене йому вироком суду.

Час як ознака об'єктивної сторони складу досліджуваного злочину є обов'язковим. Це пов'язано з тим, що відпрацювання суспільно корисних робіт здійснюється не безперервно й цілодобово, а лише в окремі проміжки часу протягом доби. Зокрема, це робочий час підприємства, установи чи організації при виконанні суспільно корисних робіт. Таким чином, ухилення від такого виду стягнення може бути здійснене тільки в цей час, невиконання ж суспільно корисних робіт протягом іншого часу не тягне кримінальної відповідальності.

З моменту вчинення засудженим діяння, з якого почалося ухилення від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт, злочин визнається *закінченим*, і набуває характеру *тривалого*.

З часу вчинення особою діяння, спрямованого на ухилення від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт, порушник знаходиться у так званому «злочинному стані», тобто стані невиконання адміністративного стягнення, призначеного йому постановою суду. Тривалість цього стану не впливає на кваліфікацію вчиненого. Моментом закінчення цього стану є або добровільна поява особи для подальшого відбування адміністративного стягнення, або припинення її злочину і примусове притягнення її до відбування покарання.

Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним може бути тільки осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16 років, якій призначено адміністративне стягнення у виді суспільно корисних робіт постановою суду, що набрала законної сили.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною лише у формі *прямого умислу* за наявності обов'язкової ознаки у виді *спеціальної мети* — ухилитися від зазнавання правообмежень, у яких полягає адміністративне стягнення у виді суспільно корисних робіт, назавжди чи на певний час. Особа усвідомлює суспільно небезпечний характер ухилення від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт та бажає ухилитися від його відбування. Учинення діяння, яке об'єктивно підпадає під ознаки складу злочину, передбаченого ст. 389-2 КК України, але з іншою метою, виключає склад злочину в діянні особи, а, значить, і кримінальну відповідальність за вчинене.

Мотив учинення цього злочину, може бути різний і, за загальним правилом, не впливає на кваліфікацію скоєного.

Отже, здійснений аналіз складу злочину засвідчив необхідність подальшого дослідження низки питань, пов'язаних із розкриттям об'єктивних та суб'єктивних ознак злочину, зокрема, щодо деталізації поняття «злісність ухилення».

Бурдін В. М.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
та кримінології юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

Сибаль О. Б.,

*кандидат юридичних наук, асистент
кафедри кримінального права
та кримінології юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ СПОРТИВНИХ ПРАВИЛ, ЩО СПРИЧИНИЛО ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю ОСОБИ

У спортивній практиці до спортсменів, які, порушуючи правила змагань, завдали шкоду іншим учасникам цих заходів, застосовують дисциплінарні санкції: попередження, дискваліфікація, штраф та ін. Однак, як свідчить практичний досвід, спортивні санкції є занадто ліберальними, а тому неефективними. У зв'язку із цим актуальності набуває питання про можливість притягнення вказаних осіб до більш суворого виду юридичної відповідальності, наприклад, до кримінальної.

Більшість учених у галузі кримінального права також сходиться на тому, що в разі порушення встановлених правил проведення спортивних заходів, яке спричинило настання смерті чи заподіяння шкоди здоров'ю їх учасників, винні особи повинні нести кримінальну відповідальність. При цьому, здійснюючи кримінально-правову кваліфікацію вказаних діянь, необхідно встановити, поперше, умисно чи з необережності було порушено спортивні правила, а, подруге, яка форма вини мала місце у ставленні винного до наслідків у вигляді шкоди життю чи здоров'ю особи.

Уважаємо, що при умисному порушенні спортивних правил, за умови встановлення умислу на заподіяння шкоди життю чи здоров'ю особи, винні